MMO Vanamo-Alho Annikki(SM) 16.05.2016

Viite
SM2016-00192; COM(2016) 197 final; E 31/2016 vp

Asia
OSA; Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 17.5.2016

Komission tiedonanto Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseksi ja laillisen maahanpääsyn kehittämiseksi

E-kirjeessä esitetty valtioneuvoston ennakkovaikuttamiskanta on edelleen ajankohtainen. Suomen kannalta on tärkeää, että saadaan selkeä ja toimiva yhteinen turvapaikkajärjestelmä mukaan lukien Dublin-järjestelmä. Maahan saapuvat henkilöt on tunnistettava ja rekisteröitävä. Järjestelmän on yksiselitteisesti määritettävä turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa oleva valtio. Tilanne ulkorajoilla on saatava hallintaan ja palautukset toimimaan kolmansien maiden kanssa. Lisäksi edellytetään tehokkaita toimia kolmansissa maissa.

Komission 6.4. annetussa tiedonannossa esitetyissä asioissa on edetty siten, että komissio antoi 4.5. yhteisen turvapaikkajärjestelmän muuttamista koskevan ensimmäisen säädöspaketin. Ehdotukset koskevat Dublin-asetuksen ja Eurodac-sormenjälkirekisterin muuttamista sekä Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston muuttamista varsinaiseksi turvapaikkavirastoksi.

E-kirjeen taustalla oleva komission tiedonanto oli tarkoitettu edistämään jäsenvaltioiden keskustelua ennen säädösehdotusten laatimista ja antamista. Saaduista lainsäädäntöehdotuksista voi havaita, että komission ajattelu on edennyt tiedonannossa olevien vaihtoehtojen ulkopuolelle. Esimerkiksi Dublin-asetusehdotuksessa sisäiset siirrot pohjautuvat automaattiseen jakomekanismiin, joka ehdotus on täysin uusi verrattuna tiedonannossa olleisiin vaihtoehtoihin.

Komissio on kokouksissa todennut, että uudesta järjestelmästä tulisi luoda sellainen, että se toimii sekä "hyvän että huonon sään aikana". Ensimmäiset turvapaikka-alan EU-säädökset on laadittu vuosina 2000—2005. Niistä on tehty "hyvän sään aikana" vuosina 2011—2013 uudelleenlaadinnat, joissa turvapaikanhakijoiden etuja ja oikeuksia on lisätty. Ne olisi pitänyt saattaa osaksi kansallisia oikeusjärjestyksiä viimeistään vuonna 2015. Nyt on jouduttu huomaamaan, että "huonon sään aikana" nykyiset säädökset eivät toimi tyydyttävästi. Sisäisten siirtojen valmistelun yhteydessä on painotettu voimakkaasti periaatetta, että turvapaikanhakijalla ei ole oikeutta valita maata, jossa hän hakee kansainvälistä suojelua.

Kaikki turvapaikkajärjestelmää koskevat säädökset on päätetty uudistaa pikaisesti, vaikka uudelleenlaadittuja säädöksiä ei komission kertoman mukaan ole edes alettu soveltaa kaikilta osin. Uudistuksissa komissio esittää monissa kohdin tiukennuksia. Saadussa Dublin-asetusehdotuksessa se ehdottaa mm., että normaaleita vastaanottopalveluita hakijalle annettaisiin vain siinä maassa, jossa hänen kuuluu olla. Muussa maassa hakija saisi vain akuuttia sairaanhoitoa. Tässä tilanteessa olisi hyvä monien komission esittämien tiukennusten ohella nostaa keskusteluun myös se, milloin muutoksenhakuoikeudella tulee olla maasta poistamisen lykkäävä

vaikutus ja onko muutoksenhakuoikeus kaikissa tilanteissa välttämätön siirrettäessä henkilöitä jäsenvaltiosta toiseen.

Osoituksena siitä, että myös muutoksenhakuoikeuden osalta uudenlainen ajattelu voi olla ajankohtaista, on se, että viime syyskuisten sisäisiä siirtoja koskevien päätösten mukaan "hakijalla olisi oltava Dublin-asetuksen mukaisesti oikeus sisäistä siirtoa koskevaan päätökseen kohdistettaviin tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin *ainoastaan sen varmistamiseksi, että hänen perusoikeuksiaan kunnioitetaan*" (neuvoston päätös 2015/1601, johdantokappale 35). On selvittämättä, miten tätä tulkinnanvaraista säännöstä on käytännössä sovellettu Kreikassa ja Italiassa. Lisäksi juuri saadussa Dublin-asetuksen muutosehdotuksessa tehokkaan oikeussuojan periaatetta ehdotetaan rajoitettavaksi.

Tärkeänä tavoitteena uudessa järjestelmässä tulisi olla, että se takaa varmasti yhteisen järjestelmän mukaisen suojelun sitä tarvitseville kaikissa jäsenvaltioissa. Tällä hetkellä on jäsenvaltioita, joihin hakijoita ei voida siirtää eräiden jäsenvaltioiden yhteisten säädösten puutteellisen täytäntöönpanon vuoksi. Tämä on vastoin järjestelmän perusperiaatteita, eikä tällaista tilannetta voida jatkossa hyväksyä. Sen vuoksi EU:n sisällä siirtämisen muutoksenhakuoikeutta pitäisi voida uudistetussa yhteisessä turvapaikkajärjestelmässä arvioida toisin kuin EU:n ulkopuolelle siirrettäessä.

Geneven pakolaissopimuksessa ei ole turvapaikkamenettelyä koskevia säännöksiä. Siinä olevan palautuskiellon mukaan ketään ei saa palauttaa maahan, jossa henkilön henki tai vapaus on vakavasti uhattuna. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ei nimenomaisesti käsitellä turvapaikka-asioita.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi